

gyal, illetve egy-egy emberi tulajdonságot jelenít meg (ezt is teszi néha) Szyborska inkább tovább-kérdező, semmint nagy igazságokat kimondó-deklaráló költő. Van egy olyan verse, az *Elégikus számvetés*, amelyben szinte önmagával vitatkozik: a zárójelek jelzik a kijelentések viszonylagosságát, illetve azt, hogy bizonyos dolgokról, például a halálról milyen keveset tudunk — csak azt, amit a tudomány leír, illetve a hit állít. És Szyborska kételkedve-hívó ember; az igazságot csak tapasztalt dolgokról hajlandó leírni.

Másrésről viszont ez a líra állandóan az igazságot keresi, nem a világnézeti, vagy filozófiai igazságot, hanem a személyesen „költőt”, amelynek persze azért lehet filozófiai háttere is. Szyborska költészetét nevezhetném talán *szókratikusnak*, abban az értelemben, hogy szereti a példabeszédeket, költői példabeszédekkel és szüntelen kérdéssel és rákérdéssel igyekszik az olvasót elvezetni az ő igazságához. Az ilyen költészet nem túl népszerű manapság, és biztosan nem divatos; annál kellemesebb volt a meglepetés, hogy a svéd Nobel-díj Bizottság 1996-ban úgy döntött, a legnagyobb irodalmi díjat ennek a hetven éven felüli szerény és korántsem közismert költőnek ítéli oda. Ezzel kissé megerősített abban a hitünkben, hogy a ránk zúduló képek és információk elképesztően tarka és zavaros világában még az értelmes beszédnek, a szép szónak is van hitele, s van, lehet még értelme.

WISŁAWA
SZYMBORSKA

Sírfelirat

*Ódivatúan, mint egy vessző, itt fekszik és hallgat
e pár sor szerzője. Örök nyugodalmat
adott neki a jó föld, bár ez a tetem
nem tartozott az irodalmi klikkek egyikéhez sem.
Dehát puszta sírhantján nincs is semmi persze
e versikén kívül, csak kúvik szól ott, meg lapu nő.
Utas, táskából komputert vedd elő,
és Szyborska sorsán merengjél el egy percre.*

A gyűlölet

Nézzétek, milyen hatékony,
milyen jó erőben van
a gyűlölet századunkban.
Milyen jól veszi a magas akadályokat!
Milyen könnyű neki — ugrani, s célbafutni.

Más, mint a többi érzés.
Régibb náluk és egyszersmind ifjabb.
Maga szüli az okokat,
melyektől életre kel.
Ha néha elalszik, sohasem örökre.
Az álmatlanság nem gyöngíti, inkább hozzáad erejéhez.

Vallás, vagy nem vallás —
csak le tudjon térdelni a starthoz.
Haza, vagy nem haza —
csak futásnak indulhasson.
Eleinte az igazságtévés sem rossz ürügy.
Aztán már fut magától.
A gyűlölet. A gyűlölet.
Arcán a szerelmi mámor
torz grimaszával.

Ó, a többi érzés —
mind nyamvadt és nehézkes.
A testvériség mióta
számíthat tömegekre?
A részvét vajon mikor
ért elsőnek a célba?
A kételkedés kiket ragadott magával?
Csak az ragad magával, aki biztos magában.

Tehetséges, fogékony és nagyon is szorgos.
Mondanom se kell, hány dalt szerzett eddig ő.
A történelem hány lapját számoztta meg.
Hány nagy szőnyeget terített emberekből
szerte tereken és stadionokban.

Ne állítsunk valótlant:
még szépet is teremthet.
Sötét éjjelen pompásak rőt tűzvészei.
Remek a robbanás-gomoly rózsaszín hajnalon.

*Nehéz megtagadni a pátoszt a romoktól
és el nem ismerni a fölöttünk kereken fölmeredő
oszlop vaskos humorát.*

*A kontraszt mestere ő
a csattogás és a csönd,
a vörös vér, s a szűzi hó között.
És mindenekelőtt: őt sosem untatja
a kimosdott elnyomó motívuma
a leköpdösött áldozat fölött.*

*Minden percben kész új feladatra.
Ha várnia kell, hát vár.
Azt mondják, vak. Vak lenne?
Éles a szeme, mint az orvlövésznek,
és bátran néz a jövőbe —
más nem, csak ő.*

Elégikus számvetés

*Ó hányan vannak, akiket ismertem
(ha valóban ismertem őket)
férfiak és nők
(ha ez a különbség még érvényes)
akik átlépték azt a küszöböt
(amennyiben az küszöb)
akik átfutottak ezen a hídon
(ha ezt hídnak lehet nevezni) —*

*Hányan vannak, akik egy rövidebb vagy hosszabb élet után
(ha ez nekik még most is jelent valamit)
ami jó volt, mert elkezdődött
de rossz is, mert vége lett
(ha ugyan ezt nem szeretnék fordítva mondani)
a másik parton találták magukat
(ha ugyan találták magukat
és az a part létezik) —*

További sorsukról
nem tudok semmi biztosat
(ha ugyan az még közös sors
és még sorsnak mondható) —

Minden
(ha ezzel a szóval nem határolom el őket)
már mögöttük van
(ha ugyan nem előttük) —

Hányan ugrottak ki a robogó időből
és távolodva hogyan tűnnek mind jobban el
(ha ugyan hihetünk a perspektívának) —

Hányan
(ha ennek a kérdésnek még van értelme,
ha elérhetünk a végső számjegyig,
mielőtt a számoló magát is odaszámolja)
merültek ebbe a legmélyebb álomba
(ha ugyan nincs nála mélyebb).

Viszontlátásra.

A holnapi viszontlátásig.

A következő találkozásig.

Ezt már nem akarják.

(ha ugyan nem akarják) megismételni

Végtelen (ha ugyan nem másfajta)

hallgatásra ítélve.

Csak azzal vannak elfoglalva

(ha ugyan csak azzal)

amire jelen-nem-létük kényszeríti őket.

Gömöri György fordításai